

„Przyrzekam na mój honor ze wszystkich sił służyć Bogu i królowi, o każdym czasie nieść pomoc bliźnim, być posłusznym prawu skautowskiemu.”

„1. Na honorze skauta można polegać.

2. Skaut jest wierny królowi, ojczyźnie, przełożonym, rodzicom, pracodawcom oraz swoim podwładnym.

3. Obowiązkiem skauta jest być pożytecznym oraz pomagać innym.

4. Skaut jest przyjacielem wszystkich - a bratem każdego innego skauta, bez względu na to do jakiej klasy społecznej ów skaut należy.

5. Skaut jest uprzejmy.

6. Skaut jest przyjacielem zwierząt.

7. Skaut słucha rozkazów swoich rodziców, zastępowego i drużynowego bez pytania.

8. Skaut uśmiecha się i pogwizduje we wszystkich trudnych okolicznościach.

9. Skaut jest oszczędny.

10. Skaut jest czysty w myśli, mowie i uczynkach.”

Od sformułowania przez Roberta Baden-Powella pierwszych dziesięciu praw, którymi mieli kierować się skauci, minęło już 115 lat. Na przestrzeni tego czasu wraz ze zmieniającymi się potrzebami i celami wychowawczymi oraz powstaniem wielu organizacji harcerskich, prawo te jak i treść przyrzeczenia były wielokrotnie zmieniane i dostosowywane do realiów społecznych, czy też politycznych. Przytoczone na początku 10 praw stało się jednak podwaliną, na której opierają się wszystkie znane nam obecnie, jak i minione wersje Prawa Harcerskiego. W poniższym tekście chciałbym skupić się na przeglądzie dokonanych zmian w organizacjach harcerskich działających na terytorium Polski. Szersze poruszenie tematu zmian w Prawie Harcerskim wydaje mi się istotne ze względu na panujące od co najmniej kilku lat przeświadczenie u części harcerzy czy osób spoza środowiska harcerskiego, że zmiany dokonywane w naszych prawach oscylują jedynie pomiędzy kwestiami wiary a spożywaniem używek. Warto jednak zauważyć, że mimo iż współcześnie wątpliwości dotyczą słuszności

przeprowadzania zmian w dziesiątym punkcie Prawa Harcerskiego, to od początków harcerstwa polskiego rozważano także pozostałe punkty.

Na początku byliśmy skautami.

Jak dobrze w naszej organizacji wiadomo początki ruchu „skautowo-harcerskiego” w Polsce sięgają roku 1910-ego, kiedy to powstała pierwsza działająca na terenie Rzeczypospolitej jednostka im. Szymona Konarskiego. Jednostka ta w późniejszych latach, po włączeniu do struktur ZHP-u dostaje numer: 27 WDH-y. Chociaż obecnie „Baon” kojarzy nam się ze Stowarzyszeniem Harcerskim, warto na jego przykładzie zauważyć, że przed zrzeszeniem w poszczególne organizacje pierwsze jednostki w Polsce opierały swoje działanie na idach i prawie skautowym, którego przetłumaczenie i dostosowanie do realiów polskich dokonał Andrzej Małkowski publikując w pierwszych wydaniach „SKAUT-a” zarówno treść ślubowania Skautowego (nie przyrzeczenia) oraz Prawa Skautowego. Co ciekawe już przy tłumaczeniu oryginalnego tekstu ślubowania Andrzej Małkowski zdecydował się na pominięcie kwestii dotyczącej służby Bogu. Tak duże zróżnicowanie, wręcz statutowe dotyczące uwzględniania wiary w systemie wychowania chłopców jest sporym zaskoczeniem biorąc pod uwagę, że ruch skautowy tak naprawdę dopiero co zaczął się tworzyć, a autorytety budujące go od podstaw, ciągle były aktywnie zaangażowane w jego rozwój. Ten można by powiedzieć pierwszy rozłam ideowy pokazuje nam odrębność, która zaznaczała się już na początku tworzenia się ruchu skautowego a następnie harcerskiego w Polsce. Odrębność kluczowa, bowiem dotycząca uwzględniania częściowo innych wartości warunkujących prawidłowe wychowanie młodzieży. Warto zaznaczyć, że dla Roberta Baden-Powella wiara w Boga była niezwykle istotna.

Ślubuję: wierność Ojczyźnie, gotowość w każdej chwili niesienia pomocy innym, posłuszeństwo Prawu Skautowemu.

- pierwotny tekst ślubowania opublikowany 15 października 1911 roku na łamach pierwszego wydania „SKAUT”

1. *Na słowie skauta można polegać, jak na słowie Zawiszy,*
2. *Skaut jest wierny Ojczyźnie,*
3. *Skaut jest zobowiązany być posłusznym i pomagać innym,*
4. *Skaut jest przyjacielem wszystkich, a bratem każdego innego skauta.*
5. *Skaut jest rycerski,*

6. *Skaut jest przyjacielem zwierząt,*
7. *Skaut jest karny i posłuszny,*
8. *Skaut śmieje się i gwizdże w najcięższym nawet położeniu.*
9. *Skaut jest oszczędny.*

- Prawo Skautowe przetłumaczone przez Andrzeja Małkowskiego również opublikowane w „SKAUCIE” - wydanie 2, 1 września 1911 roku

Warto w tym momencie zaznaczyć, że opublikowane wersje ślubowania jak i prawa skautowego nie były oficjalnie obowiązującymi. Ostateczne zatwierdzenie nastąpiło w 1914 roku. W międzyczasie dodano kolejny, dziesiąty punkt PS (Prawo Skautowe), który na przestrzeni wielu dekad przyniósł chyba najwięcej kontrowersji i dyskusji w gronie harcerskim a jednocześnie w dużej mierze był odpowiedzialny za ukształtowanie społecznego archetypu polskiego harcerza. Dodany w 1912 roku dziesiąty punkt PS brzmiał:

„10. Skaut jest czysty w myśli, mowie i uczynku - wolny od nałogów - pętających ducha i osłabiających ciało.” Oczywiście to dopiero kolejne ewolucje tego zapisu przyniosą ze sobą naprawdę duże kontrowersje.

Po kilku latach w 1914 udaje się ustalić ostateczny tekst prawa skautowego, którego treść merytoryczna będzie obowiązywać do roku 1945.

Szczególnym okresem dla rozwoju harcerstwa i jego prawa jest czas trwania pierwszej wojny światowej. Niestety wojna silnie zredukowała liczbę kadry instruktorskiej polskich organizacji skautowych, która była regularnie wcielana do wojsk zaborców albo samodzielnie angażowała się w działania mające na celu wsparcie legionów polskich. Konsekwencją tragicznego czasu wojny jak i odpowiedzią na potrzeby społeczne Polaków był zjazd zjednoczeniowy, który odbył się 1 listopada 1916 roku w Warszawie. To na nim zapada decyzja dotycząca utworzenia Związku Harcerstwa Polskiego. Związku, którego ideą było stworzenie organizacji harcerskiej zrzeszającej wszystkie dotychczasowe organizacje, zrzeszenia czy samodzielne jednostki skautowe. Ze związku powstałego w 1916 roku dwa lata później na kilkanaście dni przez odzyskaniem przez Polskę niepodległości zapada decyzja o utworzeniu Organizacji o nazwie Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP). Tak więc datę 1-2 listopada 1918 roku możemy przyjąć za symboliczny początek ruchu stricte harcerskiego.

Wraz z przejściem z systemu skautowego na harcerski, które tak naprawdę na początku nie przyniosło rewolucyjnych zmian w kwestii wychowania czy metodyki zmieniła się nazwa. Od 1918 roku mamy więc harcerzy nie skautów co musiało znaleźć swoje odbicie w prawie obowiązującym członków organizacji. Zatem 10 sierpnia 1919 roku Naczelna Rada Harcerska

ogłasza i publikuje nową treść prawa harcerskiego, w którym to oprócz zamiany podmiotu ze Skauta na Harcerza dostrzegamy logiczne rozwinięcia poszczególnych punktów (np. punktu 2, 6, 8, 10) z 1914 roku. Aczkolwiek punkt ósmy został zastąpiony większym uogólnieniem względem adekwatnemu mu punktowi z prawa skautowego, jednakże jego zmniejszona precyzyjność pozwoliła na łatwiejszą pracę i lekko zwiększoną swobodę interpretacyjną.

1. *Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy;*
2. *Harcerz służy Ojczyźnie i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki;*
3. *Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim;*
4. *Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza;*
5. *Harcerz postępuje po rycersku;*
6. *Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać;*
7. *Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym;*
8. *Harcerz jest zawsze pogodny;*
9. *Harcerz jest oszczędny i ofiarny;*
10. *Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.*

- tekst PH zaprezentowany w 1919 roku przez Naczelną Radę Harcerską

Chociaż na płaszczyźnie prawa nie można dostrzec fundamentalnych zmian to w przypadku nowego przyrzeczenia sytuacja znaczenie się komplikuje. Bowiem wraz z powstaniem ZHP-u postanowiono wrócić do założeń Roberta Baden-Powella i umieścić Boga w centrum rozwoju harcerskiego zakładając, że wiara i idący za nią rozwój duchowy jest fundamentem harcerskiego systemu wychowania, którego idee i wartości wprost wynikają z chrześcijańskiej nauki społecznej. Uwzględnienie Boga zostało zawarte właśnie w przyrzeczeniu, którego treść brzmi następująco:

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Ojczyźnie; nieść chętną pomoc bliźnim; być posłusznym prawu harcerskiemu.”

Okres Międzywojenny.

Interesującym z punktu widzenia analizy PH i ogólnego rozwoju harcerstwa jest okres międzywojenny. Odzyskanie przez Polskę niepodległości pozwoliło stopniowo zmieniać cele i idee społeczeństwa, a więc naturalnie wpłynęło na kierunek jaki obierało harcerstwo. Dodatkowo uwidoczniły się silne różnice na tle ideowym, światopoglądowym czy politycznym. Dobrym przykładem polaryzacji politycznej przeniesionej na grunt harcerstwa

jest powstanie organizacji „Czerwone Harcerstwo”. Organizacja ta była ściśle związana z lewicową stroną ówczesnej sceny politycznej np. z PPS-em. Założenie tej organizacji było chęcią odłączenia się od ZHP-u, który przez część instruktorów i instruktorek był postrzegany jako silnie zmilitaryzowany oraz przesycony klerem i wiarą w Boga. Naturalnym dla lewicowego środowiska było dążenie do laicyzacji społeczeństwa, a więc nie ciężko było się spodziewać stworzenia organizacji pełniącej rolę przeciwwagi politycznej względem powszechnie uznanego za „prawicowy” systemu wychowania promowanego przez ZHP.

Prawo jak i przyrzeczenie Czerwonego Harcerstwa uwzględniało ideową walkę klas, popularne idee humanistyczne jak i ogólną chęć i pragnienie rozwoju (nie tylko w ujęciu samorozwoju)

Przyrzeczenie:

„Przyrzekam uroczyście pracować nad wyzwoleniem klasy robotniczej, praw harcerskich przestrzegać, dbać o rozwój Czerwonego Harcerstwa”.

Prawo Czerwonych Harcerzy:

Czerwony harcerz uznaje się za członka klasy robotniczej i walczy o jej wyzwolenie.

Jest zawsze wierny swoim towarzyszom.

W każdym pracującym widzi przyjaciela i brata.

Staje w obronie słabszych i jest gotów do niesienia pomocy.

Jest odważny i nigdy nie rozpacza.

Mówi prawdę; na jego słowie można polegać.

Jest punktualny, karny i obowiązkowy.

Hartuje się i dba o swoje ciało.

Jest miłośnikiem i obrońcą przyrody.

Jest czysty w myślach, słowach i uczynkach, nie pali, zwalcza alkohol i gry hazardowe.

Na istotną uwagę zasługuje ciekawe ujęcie dziesiątego punktu prawa, który mówi o zwalczaniu alkoholu i gier hazardowych. Ujęcie tego punktu w formie dokładnego nakazu walki z bezpośrednimi przyczynami uzależnień wielu Polaków jest jasnym wskazaniem na zło, które czai się na młodych obywateli. Jest to oczywiście odpowiedź organizacji na poważny problem alkoholowy i hazardowy z jakim mieliśmy do czynienia w tamtych latach.

Czerwone harcerstwo silnie stawiało na szanowanie odmiennych zdań czy poglądów. Na początku istnienia tej organizacji trzeci punkt PH brzmiał następująco: czerwony harcerz szanuje każde szczere przekonanie nawet u przeciwników. Punkt ten został zmieniony po tym

jak na świecie zaczął szerzyć się faszyzm, z którym w żadnym wypadku nie należało się zgadzać według władz organizacji.

Kończąc część dotyczącą Czerwonych Harcerzy chciałbym jeszcze pokazać zaprezentowany przez nich tekst prawa Czerwonych Sokołów (odpowiednik pionu zuhowego), który może dać nam dość ciekawy ogląd na założenia wychowawcze i poglądy jakie towarzyszyły niektórym już od najmłodszych lat.

Jesteśmy dziećmi robotniczymi.

Zgadzamy się z towarzyszami i pomagamy słabszym.

Jesteśmy odważni, mówimy prawdę.

Lubimy zwierzęta, nie niszczymy roślin.

Dochowujemy tajemnic.

Chcemy zostać czerwonymi harcerzami.

- tekst prawa Czerwonych Sokołów

W czasie Dwudziestolecia wojennego dokonano jeszcze dwóch istotnych zmian dotyczących prawa harcerskiego:

- w 1930 roku dokonano zamiany kolejności punktu drugiego z pierwszym. W pierwszym punkcie (po zmianie) uwzględniono służbę Bogu. – punkt brzmiał: „*Harcercz służy Bogu i Ojczyźnie i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki*”

WOJNA I OKUPACJA

Czas II wojny światowej, jest niewątpliwie jednym z najważniejszych momentów polskiego harcerstwa. Podczas okupacji działało bardzo wiele organizacji o charakterze harcerskim lub konspiracyjnym, których główny trzon stanowiła młodzież, chcąc jak najbardziej wykorzystać swój potencjał w przeciwstawianiu się niemieckiemu najeźdźcy.

Mnogość organizacji młodzieżowych stawia jednak przed badaczami i historykami poważny problem, jeśli chodzi o możliwość dokładnego przeanalizowania struktur tych organizacji. Prawdopodobnie o wielu z tych organizacji nigdy się nie dowiemy albo nie poznamy szczegółów ich działania czy praw w nich obowiązujących.

Jednak jedną z tych wielu organizacji udało się poznać i opisać stosunkowo dobrze. Mowa tu o największej, młodzieżowej organizacji konspiracyjnej - czyli o ZHP, które na czas okupacji przyjęło kryptonim „Szare Szeregi”

W Szarych Szeregach kluczowe zmiany dostrzegamy w przyrzeczeniu, które przyjmuje formę przysięgi wojskowej. Jak możemy łatwo dostrzec jest to forma znacznie bardziej zobowiązująca i wymagająca znacznie większej dojrzałości od wypowiadającego słowa roty harcerza/harcerki.

„Ślubuję na Twoje ręce pełnić służbę w Szarych Szeregach, tajemnic służbowych dochować, do rozkazów służbowych się stosować, nie cofnąć się przed ofiarą życia.”

Poniżej załączam jeszcze treść przysięgi tajnego Hufca w Gdyni działającego podczas okupacji:

“Mam szczerą wolę, całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, o wolność jej walczyć do ostatniej kropli krwi, sztandaru białego - czerwonego żadnym niegodnym uczynkiem nie splamić i być posłusznym Prawu Harcerskiemu”

Odzew przyjmującego przysięgę:

“Od tej chwili jesteś żołnierzem. Obowiązkiem twoim walka o wolność Polski - nagrodą zwycięstwo”

Współczesne Prawa Harcerskie w wybranych organizacjach działających na terenie III RP

Po zakończeniu wojny rozwój harcerstwa w Polsce był bardzo dynamiczny. Powstawały nowe drużyny, nowe organizacje a te, które działały podczas wojny mogły powoli wychodzić z konspiracji i zacząć względnie „normalnie” funkcjonować w nowej, powojennej, komunistycznej rzeczywistości. Dla zobrazowania poziomu zainteresowania harcerstwem zaraz po zakończeniu wojny wystarczy popatrzeć na ilość członków ZHP w tamtym czasie.

W 1946 roku ZHP zrzeszało aż 238 tys. członków. Dla porównania dziś największa organizacja harcerska ma około 100 tys. harcerzy. Niestety okres PRL - był też dla polskiego harcerstwa wyjątkowo trudny ze względu na ustrój jaki panował w Polsce. Próby silnego ingerowania w strukturę organizacji harcerskich przez władze oraz często negatywne skojarzenia wynikające z powiązania AK i Szarych Szeregów sprawiły u części społeczeństwa dużą niechęć. Kiedy to komuniści stworzyli w Polsce swoją organizację na wzór „pionierów” należenie do harcerstwa w oczach młodzieży stało się najgorszym koszmarem. W szczególności uwzględniając częsty brak dobrowolności w fazie decydowania o „dołączeniu” do organizacji. Zabiegi

komunistycznych władz próbujących zawłaszczyć harcerstwo do celów politycznych poskutkowało tym, że nawet dziś część z osób wiąże obecne formy harcerstwa z tym co się działo w PRL - u. Wszystkie te i wiele innych wydarzeń kształtowały polskie harcerstwo, prowadząc do licznych zmian w prawie czy powstawania nowych organizacji. W poniższym zestawieniu postaram przedstawić zmiany prawa harcerskiego w poszczególnych organizacjach harcerskich i skautowych działających na terenie III RP.

ZHP

Już 24 stycznia 1945 roku tymczasowa Rada Naczelna ZHP decyduje o uchyleniu wcześniej obowiązującego prawa i przyrzeczenia oraz przedstawia ich nową treść. Łatwo dostrzec powojenne idee, którym przyświecała odbudowa ojczyzny.

„Przyrzekam uroczyście całym swym życiem dążyć do odbudowy Niepodległej, Demokratycznej i Sprawiedliwej Polski, pracować dla dobra powszechnego, postępować zawsze szlachetnie i być posłusznym prawu harcerskiemu. Tak mi dopomóż Bóg.”

„1. Harcerz służy Polsce Demokratycznej i spełnia dla niej sumiennie swoje obowiązki.

2. Harcerz miłuje wolność i sprawiedliwość i broni prawa do nich każdego człowieka.

3. Harcerz czczy pracę, szanuje ludzi pracy i uczy się od nich.

4. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

5. Harcerz mówi prawdę i dotrzymuje słowa.

6. Harcerz jest karny, opanowany i pogodny.

7. Harcerz jest odważny.

8. Harcerz jest uczynny i ofiarny.

9. Harcerz jest oszczędny i gospodarny.

10. Harcerz jest szlachetny w myśli, w mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.”

7 czerwca 1947 roku Rada Naczelna ZHP dokonuje znacznych zmian w prawie i przyrzeczeniu harcerskim jednocześnie odchodząc od kwestii odbudowy Polski. Oczywiście idee te cały czas były żywe jednak nie było potrzeby umieszczać ich w założeniach i prawach organizacji.

Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu (Dobru Najwyższemu) i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym prawu harcerskiemu.

Tekst przyrzeczenia ogłoszonego 7 czerwca 1947 roku.

1. *Harcercz służy Polsce i dla niej spełnia sumiennie swoje obowiązki.*
2. *Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.*
3. *Harcercz jest pożyteczny, pracą buduje lepszy świat.*
4. *Harcercz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.*
5. *Harcercz postępuje po rycersku, miłuje wolność i sprawiedliwość.*
6. *Harcercz jest przyjacielem przyrody i stara się ją poznać.*
7. *Harcercz kocha i szanuje swój dom rodzinny.*
8. *Harcercz jest karny, opanowany i pogodny.*
9. *Harcercz jest gospodarny, oszczędny i ofiarny.*
10. *Harcercz jest czysty w myśli, mowie i czynach - nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych i walczy z nałogami.*

-tekst prawa harcerskiego obowiązującego od 7 czerwca 1947 roku.

W moim odczuciu warto zwrócić uwagę na punkty 8 i 7 PH, które zostały bardzo trafnie skonstruowane oraz na punkt 10, który konsekwentnie i kompleksowo traktuję kwestie używek i uzależnień.

Koniec ZHP

Mamy rok 1950. Silnie rozwijające się harcerstwo promujące wychowanie religijne i patriotyczne staje się poważnym zagrożeniem w oczach stalinowskiego aparatu władzy. Oczywiście ingerencja w ZHP zaczęła się zaraz po wojnie. Już w 1946 roku wysłano specjalnych działaczy komunistycznych do pracy w ZHP. Ich celem była transformacja ideologiczna od zewnątrz. W 1950 roku dokonano znaczących zmian w umundurowaniu harcerzy. Krzyże i lilijki zastąpiono odznakami ZMP (Związek Młodzieży Polskiej) ZMP tak właśnie nazywał się związek, którym starano się zastąpić ZHP. Jego program nazywał się „Harcerska Służba Polsce” i częściowo pokrywał się z działalnością harcerską jaką była odbudowa ojczyzny.

Po wielu zabiegach wewnętrznych jak i zewnętrznych, których celem było odcięcie ZHP - u od ich tradycji, systemu wychowania oraz po odsuwaniu od służby instruktorów związanych z AK lub szarymi szeregami. 20 stycznia uchwałą Rady Naczelnej ZMP Związek Harcerstwa Polskiego zostaje zlikwidowany, a jego struktury zostają wcielone do ZMP.

Bardzo ważnym momentem, który miał wpływ na kształtowanie się w późniejszych latach ruchu harcerskiego (w szczególności ZHP) było wprowadzenie koedukacji na przełomie 48 i

49 roku. Warto zauważyć, że zabieg, którego celem było świadome odejście od systemu wychowawczego ZHP utrzymał się i jest nadal obecny we współczesnym harcerstwie.

Przyrzekam uroczyście wobec kolegów i narodu polskiego uczyć się i pracować dla dobra Ojczyzny i spraw socjalizmu. Przyrzekam wiernie przestrzegać prawa harcerskiego - całym sercem zawsze i wszędzie służyć Polsce Ludowej.

Przyrzeczenie ZMP

1. *Harcerz kocha Polskę Ludową i służy jej całym swym życiem.*
2. *Harcerz w szeregach postępowej młodzieży świata walczy o pokój i wolność narodów.*
3. *Harcerz szanuje ludzi pracy i uczy się od nich.*
4. *Harcerz dobrze się uczy.*
5. *Harcerz poznaje życie przyrody i uczy gospodarować się jej siłami.*
6. *Harcerz zaprawia siły do pracy i obrony kraju.*
7. *Harcerz jest dobrym kolegą i niezawodnym towarzyszem pracy.*
8. *Harcerz dba o honor swej organizacji.*
9. *Harcerz przygotowuje się do pracy w ZMP.*

- Prawo ZMP ogłoszone 25 maja 1950 roku.

Oczywiście w żadnym stopniu nie zaskakuje nas bark elementów wiary, czy rozwoju duchowego w prawie i przyrzeczeniu. Na powrót do korzeni ZHP przyjedzie czekać harcerzom aż do zmian ustrojowych w 89 roku.

Zmiany w ZMP (lata 1956 - 1989), próba reaktywacji ZHP

Po odwilży politycznej w 1956 roku zaczęto próby ponownego zawiązania ZHP. Dzięki współpracy instruktorskiej 10 grudnia 1956 roku udaje się reaktywować Związek Harcerstwa Polskiego. Warto jednak zaznaczyć, że działania ZHP musiały opierać się na silnej współpracy z PZPR-em. Na szczęście udało powrócić się do tradycyjnego umundurowania i systemu odznaczeń oraz częściowej autonomii w kwestii metodyki i wychowania.

Niestety nie był to koniec walki z komunistami. Na przestrzeni całego PRL-u władze wielokrotnie ingerowały w ZHP w tym w jego prawo czy przyrzeczenie. A brak reform mających na celu powrót do dawnego oblicza ZHP-u poskutkowało założeniem wielu innych organizacji w tym np. ZHR-u.

Kluczowe dla powrotu do korzeni harcerstwa i idei promowanych przez światowe organizacje skautowe okazały się lata 1989-1990. Wtedy to podczas kolosalnych zmian politycznych w Polsce powstała szansa transformacji wewnątrz ZHP.

XXVI Zjazd ZHP, który odbył się w Warszawie ustalono nową treść prawa i przyrzeczenia harcerskiego.

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu”

Wersja II, alternatywna.

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Polsce, dążyć do Prawdy i Sprawiedliwości, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu”

1. *Harcercz sumiennie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego.*
2. *Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.*
3. *Harcercz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.*
4. *Harcercz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.*
5. *Harcercz postępuje po rycersku.*
6. *Harcercz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.*
7. *Harcercz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.*
8. *Harcercz jest zawsze pogodny.*
9. *Harcercz jest oszczędny i ofiarny.*
10. *Harcercz jest czysty w myśli, w mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.*

-Prawo Harcerskie uchwalone na zjeździe w Warszawie.

Zwróćmy szczególną uwagę na zapis przyrzeczenia harcerskiego, które zostało sformułowane nie dość, że w dwóch wersjach. Z czego z jedna dopuszczała przyrzeczenie, w którym zamiast służby Bogu zobowiązywało się do dążenia do Prawdy i Sprawiedliwości. Kolejnym ważnym elementem było szczególne podkreślenie koedukacyjności organizacji. Dzięki możliwości zastosowaniu feminatywów w momencie wypowiedzania przez harcerki słów przyrzeczenia harcerskiego.

W roku 1995 po długich dyskusjach wynikających z potrzeby dostosowania założeń organizacji do wymagań postawionych przez Światowe Biuro Skautowe zrezygnowano z uchwalonej w Warszawie drugiej wersji rot przyrzeczenia. Od tego momentu zobowiązanie się do służby Bogu było znów warunkiem złożenia przyrzeczenia harcerskiego.

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.”

-Wersja przyrzeczenia uchwalonego na nadzwyczajnym zjeździe ZHP w Poznaniu w 1995.

Wynikiem zmian w przyrzeczeniu harcerskim było chociażby powstanie nowej organizacji – SH (Stowarzyszenie Harcerskie), które od początku zakładało możliwość składania dwóch wersji przyrzeczenia.

10PH

Po długim okresie bez zmian statutowych w ZHP. Podczas zjazdu w grudniu 2017 roku. Zostaje zmieniony 10 punkt prawa harcerskiego. Przyjmuje on następującą treść:

„Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, w mowie i uczynkach, jest wolny od nałogów.”

Zmiana ta wywołała prawdziwe zamieszanie w środowisku harcerskim, które trwa po dziś dzień. Odejście od obligatoryjnej abstynencji dla pełnoletnich członków ZHP-u rozpoczęło szeroką dyskusję na temat samego znaczenia wartości abstynencji w procesie wychowawczym oraz jej istoty dla społeczeństwa, które de facto harcerstwo w jakiejś mierze kształtuje.

ZHR-

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej jest organizacją, która powstała wyniku zamieszania wokół braku zmian w ZHP mających dążyć do powrotu do pierwotnych idei polskiego harcerstwa. Początki ZHR-u sięgają więc roku 1980, kiedy to zrzeszały się pierwsze grupy niezależnych instruktorów harcerskich chcących uniezależnić się od ZHP i wrócić do wypracowywanego przez lata polskiego systemu harcerskiego wychowania.

Dopiero 12 lutego 1989 roku ukazuje się deklaracja o powołaniu ZHR-u. Przedstawienie deklaracji było efektem pracy 51 przedstawicieli z „niepokornych i niezależnych” środowisk harcerskich. Pod uchwałą powołującą nową organizację do życia podpisało się wtedy około stu kilkudziesięciu instruktorów.

1-3 kwietnia 1989 roku odbył się pierwszy zjazd ZHR, na którym wybrano władze i uchwalono statut organizacji. Przewodniczącym został hm. Tomasz Strzembosz a naczelnikiem hm. Krzysztof Stanowski. Na zjeździe przedstawiono prawo harcerskie. ZHR zaprezentował wersje prawa zarówno dla harcerzy jak i harcerek. ZHR jest z założenia organizacją katolicką, gdzie każdy harcerz przyrzeka pełnić służbę Bogu.

Przyrzeczenie:

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu.”

Prawo Harcerzy:

- „1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.*
- 2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.*
- 3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.*
- 4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.*
- 5. Harcerz postępuje po rycersku.*
- 6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.*
- 7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.*
- 8. Harcerz jest zawsze pogodny.*
- 9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.*
- 10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.”*

Prawo Harcerek:

- „1. Harcerka służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.*
- 2. Na słowie harcerki polegaj jak na Zawiszy.*
- 3. Harcerka jest pożyteczna i niesie pomoc bliźnim.*
- 4. Harcerka w każdym widzi bliźniego, a za siostrę uważa każdą inną harcerkę.*
- 5. Harcerka postępuje po rycersku.*
- 6. Harcerka miłuje przyrodę i stara się ją poznać.*
- 7. Harcerka jest karna i posłuszna rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.*
- 8. Harcerka jest zawsze pogodna.*
- 9. Harcerka jest oszczędna i ofiarna.*
- 10. Harcerka jest czysta w myśli, mowie i uczynkach, nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.”*

SH-

Jest małą organizacją harcerską działającą na terenie Warszawy, Warki i Chotomowa, która powstała w roku 1996. Organizację założyli instruktorzy ze śródmiejskich hufców harcerzy i harcerek ZHP. Organizacja to od początku stawiała na powszechny i otwarty charakter jej działania. Stowarzyszenie Harcerskie umożliwia swobodne dołączenie w jej szeregi wszystkim

niezależnie od wyznania czy kwestii światopoglądowych. W statucie organizacji mamy przedstawione dwie roty przyrzeczenia harcerskiego. Jedna jest przeznaczona dla osób wierzących w Boga (nie ma określonego konkretnego wyznania) oraz wersja druga, w której osoba wypowiadająca słowa przyrzeczenia zobowiązuje się do dążenia do prawdy i sprawiedliwości. Warto zauważyć, że taką samą wersję przyrzeczeń zaprezentowało ZHP na zjeździe w Warszawie w 1990 roku. Wersję tą zmieniono pod naciskiem wymagań światowych organizacji skautowych. To właśnie te zmiany i zagorzałe dyskusje w ZHP zapoczątkowały utworzenie się nowych organizacji w tym Stowarzyszenia Harcerskiego. SH podobnie jak ZHR posiada dwie wersje prawa harcerskiego (dla harcerek i harcerzy).

Podobnie jak w wielu innych organizacjach po zmianie 10PH w ZHP w SH rozpoczęła się dyskusja na temat istoty tego punktu oraz możliwych jego alternatywnych wersji.

27 lutego 2022 roku podczas nadzwyczajnego zjazdu organizacji grono instruktorskie doszło do wniosku, że wartość abstynencji jest kluczowa dla ruchu harcerskiego. Organizacja została przy obecnej formie statutu jak i prawa harcerskiego nie wprowadzając żadnych.

„My, instruktorki i instruktorzy Stowarzyszenia Harcerskiego uważamy, że obecne brzmienie 10. punktu Prawa Harcerskiego jest dobre i nie chcemy go w najbliższym czasie zmieniać. Zobowiązujemy siebie i Naczelnictwo do wypracowania nowych różnorodnych form pracy promujących wartości płynące z tego punktu.”

Przyrzeczenie:

I

„Mam szczerą wolę, całym życiem, pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/posłusznym Prawu Harcerskiemu.”

II

„Mam szczerą wolę, całym życiem, pełnić służbę Polsce, dążyć do prawdy i sprawiedliwości, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/posłusznym Prawu Harcerskiemu.”

Prawo Harcerskie

Dla harcerek:

„Harcerka służy Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.

Na słowie harcerki polegaj jak na Zawiszy.

Harcerka jest pożyteczna i niesie pomoc bliźnim.

Harcerka w każdym widzi bliźniego, a za siostrę uważa każdą inną harcerkę.

Harcerka postępuje po rycersku.

Harcerka miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

Harcerka jest karna i posłuszna rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

Harcerka jest zawsze pogodna.

Harcerka jest oszczędna i ofiarna.

Harcerka jest czysta w myśli, w mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.”

Dla harcerzy:

„Harcerz służy Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.

Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.

Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.

Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.

Harcerz postępuje po rycersku.

Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

Harcerz jest zawsze pogodny.

Harcerz jest oszczędny i ofiarny.

Harcerz jest czysty w myśli, w mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych.”

SHK-

Skauci Europy to silnie katolicka, międzynarodowa organizacja działająca między innymi na terenie naszego kraju. W celach organizacji jest wspieranie wychowania rodzinnego oraz wychowanie odpowiedzialnych, szczęśliwych obywateli otwartych na Boga i innych ludzi. SHK posługuje się metodą skautową opartą na pedagogice Roberta Baden-Powella.

Struktura SHK dzieli się na dwa nurty (piony)

Harcerzy (nurt męski)

Harcerek (nurt żeński)

1. Każdy z nurtów dzieli się na trzy gałęzie- żółta, zieloną i czerwoną.

Gałąź żółta -wilczki

Gałąź zielona -harcerze/harcerki

Gałąź czerwona – wędrownicy/przewodniczki.

Prawo SHK jest oddzielne dla harcerek i harcerzy. Dodatkowo uzupełnione jest zasadami podstawowymi. Prawo nie wymaga od pełnoletnich członków zachowania abstynencji.

Rota Przyrzeczenia:

„Na mój honor, z łaską Bożą, przyrzekam:

całym życiem służyć

Bogu, Kościołowi,

mojej Ojczyźnie i Europie chrześcijańskiej,

nieść w każdej potrzebie pomoc bliźnim,

i przestrzegać Prawa Harcerskiego.”

Prawo Harcerza:

„Harcerz dba o swój honor, aby zasłużyć na zaufanie.

Harcerz jest lojalny wobec swojego kraju, rodziców, przełożonych i podwładnych.

Harcerz jest powołany do służby bliźniemu i jego zbawieniu.

Harcerz jest przyjacielem wszystkich i bratem dla każdego innego Harcerza.

Harcerz jest uprzejmy i rycerski.

Harcerz widzi w przyrodzie dzieło Boże, szanuje rośliny i zwierzęta.

Harcerz jest karny, każde zadanie wykonuje sumiennie do końca.

Harcerz jest panem samego siebie, uśmiecha się i śpiewa w kłopotach.

Harcerz jest gospodarny i troszczy się o dobro innych.

Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach.”

Zasady podstawowe:

„Obowiązki harcerza rozpoczynają się w domu.

Harcerz jest wierny swojej Ojczyźnie i działa na rzecz jedności i braterstwa w Europie.

Harcerz - syn chrześcijaństwa - jest dumny ze swej wiary: pracuje sumiennie, aby ustanowić

Królestwo Chrystusa w całym swoim życiu i świecie, który go otacza.”

Prawo Harcerki:

„Harcerka dba o swój honor, aby zasłużyć na zaufanie.

Harcerka jest lojalna wobec swojego kraju, rodziców, przełożonych i podwładnych.

Harcerka jest powołana do służby bliźniemu i jego zbawieniu.

Harcerka jest przyjacielem wszystkich i siostrą dla każdej innej harcerki.

Harcerka jest uprzejma i szlachetna.

Harcerka widzi w przyrodzie dzieło Boże, szanuje rośliny i zwierzęta.

Harcerka jest karna, każde zadanie wykonuje sumiennie do końca.

Harcerka panuje nad sobą, uśmiecha się i śpiewa w kłopotach.

Harcerka jest gospodarna i troszczy się o dobro innych.

Harcerka jest czysta w myśli, mowie i uczynkach.”

Zasady podstawowe:

„Obowiązki Harcerki rozpoczynają się w domu.

Harcerka jest wierna swojej Ojczyźnie i działa na rzecz jedności i braterstwa w Europie.

Harcerka - córka chrześcijaństwa - jest dumna ze swej wiary: pracuje sumiennie, aby ustanowić Królestwo Chrystusa w całym swoim życiu i świecie, który ją otacza.”

W ostatnich zdaniach tego artykułu chciałbym, zwrócić uwagę na najświeższe zmiany w ZHP. Podczas 42 zjazdu została podjęta uchwała o wprowadzeniu alternatywnej roty przyrzeczenia harcerskiego. Od teraz harcerze i harcerki ZHP-u mają do wyboru dwa teksty przyrzeczenia. Jedno jest przeznaczone dla osób wierzących w Boga, natomiast druga rota zakłada przyrzecanie na uniwersalne wartości wynikające z prawa harcerskiego.

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Polsce, stać na straży harcerskich zasad, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym/postuszną Prawu Harcerskiemu”.

Lub

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym/postuszną Prawu Harcerskiemu.”

Artykuł przygotowany w ramach realizacji próby na stopień HO

Jakub Basak

BIBLIOGRAFIA:

„Szare Szeregi jako organizacja wychowawcza” - T. Strzembosz

Rys historyczny – „Harcerski system wychowania” – M. Gaździński

Przystanekhistoria.pl

ZRÓDŁA IPN- likwidacja ZHP w czasach stalinowskich – Katarzyna Łysak

<https://zhp.pl/odkryj/historia-harcerstwa>

http://www.historia.zhp.wlkp.pl/materialy/prawo_harcerskie.htm hm. Janusz Wolski

https://pl.wikipedia.org/wiki/Prawo_harcerskie

https://www.czacki.edu.pl/files/ksiega_wspomnien/sztandar_27_WDH.pdf

https://pl.wikipedia.org/wiki/Robert_Baden-Powell

<https://twojahistoria.pl/2018/04/07/czerwone-harcerstwo-kim-byli-walterowcy/>

<https://www.xn-->

meb.pisz.pl/Wykaz_historyczny_warszawskich_dru%C5%BCyn_harcerskich

<http://lewicowo.pl/czym-bylo-czerwone-harcerstwo/>

<https://dzieje.pl/aktualnosci/szare-szeregi-1>

<https://www.233pdh.szczep7.pl/abc/abc-harcerza/inne-organizacje-harcerskie-w-polsce/>

<https://www.wgl.pl/blog/historia-harcerstwo-powojenne>

<https://zhp.pl/statut-zhp>

<https://www.zhr.pl/o-nas/historiazhr/>

https://archiwumharcerskie.pl/index.php?title=Plik:2001-11_Statut_ZHR.pdf

<https://sh.org.pl/about-us/#1570373746711-20711cba-6882>

<https://skauci-europy.pl/symbolika-i-prawo/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stowarzyszenie_Harcerskie